

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტი

ხელნაწერის უფლებით

თამარ რუხაძე

საქართველოს მრეწველობის სამართლებრივი
უზრუნველყოფის პრობლემები და მათი
გადაჭრის მიმართულებები

დოქტორის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად
წარდგენილი დისერტაციის

ა კ ტ ო რ ე ფ ე რ ა ტ ი

თბილისი -2014 წელი

სამუშაო შესრულებულია საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის
სატრანსპორტო და მანქანათმშენებლობის ფაკულტეტის
ტრანსპორტისა და მანქანათმშენებლობის მენეჯმენტის
დეპარტამენტში

სამეცნიერო ხელმძღვანელი:

პროფესორი თეიმურაზ ჩხეიძე

რეცენზენტები: **პროფ. ნ. დიდიშვილი**

პროფ. მ. ჯულაყიძე

დისერტაციის დაცვა შედგება 2014 წლის 08 ივლისს 15:00 საათზე
საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის სატრანსპორტო და
მანქანათმშენებლობის სადისერტაციო საბჭოს სადისერტაციო
კოლეგიის სხდომაზე;

მისამართი: 0175, თბილისი, კოსტავას ქ. # 77, სტუ-ს I კორპუსი აუდ.
554^ა

დისერტაციის გაცნობა შეიძლება სტუ-ს ბიბლიოთეკაში, ხოლო
ავტორეფერატისა - ფაკულტეტის ვებგვერდზე

სადისერტაციო საბჭოს სწავლული მდივანი,
ასოც. პროფ. **დ. ბუცხრიკიძე**

პრობლემის აქტუალობა. საქართველოს ეკონომიკური განვითარებისათვის ისევე, როგორც ნებისმიერი ქვეყნის ეკონომიკური განვითარებისათვის, დიდი მნიშვნელობა აქვს მრეწველობის განვითარებას და მის ხვედრით წილს ზრდას ქვეყანაში წარმოებული მთლიან შიდა პროდუქტში. იმ დროს როდესაც საქართველო შედიოდა საბჭოთა კავშირის შემადგენლობაში მრეწველობის სხვადასხვა დარგები საკმაოდ კარგად იყო განვითარებული, საბჭოთა კავშირის დაშლის შემდგომ კი მრეწველობის მრავალი ობიექტი გაჩერდა და უკანსვლა დაიწყო. ბოლო წლების განმავლობაში საქართველოში არსებული სხვადასხვა მთავრობები შეძლებისდაგვარად ცდილობდნენ მრეწველობის განვითარებას, მაგრამ ამ მხრივ წარმატებას ვერ მიაღწიეს ხან დაკლებული მცდელობისა და ხან კი არასწორი პოლიტიკის გამო.

ეკონომისტების ნაწილი საჭიროდ არ თვლის სახელმწიფოს ჩარევას მრეწველობის განვითარების საქმეში. ისინი თვლიან რომ ბაზარი თვითონ დაარეგულირებს ყველაფერს. თუმცა არ შეიძლება უარყოფით სახელმწიფოს როლი ეკონომიკის განვითარებაში. მისი ერთ-ერთი ძირითადი დანიშნულება ამ მხრივ არის სწორი სამართლიანი სმართლებრივი ბაზის შექმნა რომელიც არა მხოლოდ დაარეგულირებს სამრეწველო წარმოებაში არსებულ ურთიერთობებს, არამედ ხელს შეუწყობს მრეწველობის განვითარებას, გაამარტივებს ბიზნესის წარმოების გარემოს, დაიცავს თითოეული ბიზნეს- სუბიექტის ინტერესებს.

მნიშვნელოვანია ქვეყანაში არსებობდეს ისეთი სამართლებრივი გარემო რომელიც დაიცავს ადგილობრივ წარმოებას, ასევე მიმზიდველს გახდის საქართველოს ბაზარს სხვადასხვა მწარმოებლებისათვის, დააინტერესებს ინვესტორებს. კანონმა უნდა უზრუნველყოს სამრეწველო წარმოებაში დასაქმებული ყველა ადამიანის უფლებები, შექმნას თავისუფალი კონკურენციისათვის შესაფერისი გარემო, მეწარმე უნდა ენდობოდეს სახელმწიფოს და ჰქონდეს სამართლიანობის და დაცულობის შეგრძნება, რათა მოახდინოს თავისუფლად თვითრეალიზაცია.

მრეწველობის სამართლებრივი უზრუნველყოფის პრობლემა მეტად აქტუალური არის დღეს და ხვალ არანაკლებ აქტუალური იქნება, იმიტომ, რომ იცვლება ყოველდღიურად გარემო რომელშიც უწევს ჩვენს მრეწველობას განვითარება, ჩნდება ახალ ახალი გამოწვევები აქედან გამომდინარე მნიშვნელოვანია დღეს მოხდეს არსებული პრობლემების შესწავლა, რათა ხვალ უფრო დიდი და დაუძლეველი პრობლემების წინაშე არ აღმოვჩნდეთ.

კვლევის მიზანია საქართველოში არსებული იმ სამართლებრივი ნორმებისა და აქტების მეცნიერული ანალიზი, რომლებიც არეგულირებენ სამრეწველო საწარმოების დაარსებას, ფუნქციონირებასა და მათ ურთიერთობებს პარტნიორებთან, სახელმწიფოსთან და ა.შ.

კვლევის მიზანია აგრეთვე იპოვოს ის ხარვეზები სამართლებრივ ბაზაში, რომლებიც ხელს უშლის მრეწველობის განვითარებას და ამასთანავე აფერხებს ქვეყნის ეკონომიკურ წინსვლას. ხარვეზიანი კანონების აღმოჩენა და მათზე ყურადღების გამახვილება მნიშვნელოვნად წინ გადადგმული ნაბიჯია, სამართლებრივი გარემოს გაუმჯობესების გზაზე.

კვლევის მიზანმა განსაზღვრა შემდეგი ამოცანები: საქართველოში არსებული მრეწველობის მარეგულირებელი კანონმდებლობის შესწავლა და ასევე სხვადასხვა ქვეყნების სამრეწველო პოლიტიკის გატარების შედეგების განხილვა.

კვლევის ობიექტი და მეთოდები:

კვლევის ობიექტია საქართველოს მრეწველობის სამართლებრივი უზრუნველყოფის პრობლემები და მათი გადაჭრის მიმართულებები. აქედან გამომდინარე ობიექტად წარმოდგება ეკონომიკის რეგულირების ისეთი კანონები, როგორებიცაა: „საქართველოს საგადასახადო კოდექსი“, „საქართველოს კანონი სამეწარმეო საქმიანობის კონტროლის შესახებ“, „საქართველოს შრომის კოდექსი“, „კანონი გადახდისუუნარობის შესახებ“, „საქართველოს კანონი მეწარმეთა შესახებ“ და ა. შ. აგრეთვე საქართველოს მთავრობის დადგენილებები, საქართველოს ეკონომიკისა და მდგარადი განვითარების სამინისტროს მარეგულირებელი აქტები, საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს

ინსტრუქციები და სხვა კანონქვემდებარე აქტები, საქართველოს ეროვნული ბანკის განკარგულებები და დადგენილებები კომერციული ბანკების და მიკროსაფინანსო ორგანიზაციების რეგულაციების შესახებ.

კვლევის საგანს წარმოადგენს საქართველოში არსებული მრეწველობის მარეგულირებელი საკანონმდებლო ბაზა და მისი გავლენა წარმოების განვითარებაზე. არსებული ხარვეზების აღმოფხვრის გზები და არსებული პრობლემების გადაჭრის მიმართულებები. ასევე სხვადასხვა ინდუსტრიული ქვეყნების გამოცდილების შესწავლა განვითარების საწყის ეტაპზე და დღევანდელ რეალობაში.

კვლევის მეთოდები- სადისერტაციო ნაშრომის შესრულებისას კვლევის პროცესში გამოყენებულ იყო ისტორიული ლიტერატურული წყაროების, მეცნიერ ეკონომისტთა კვლევების, სტატისტიკური მონაცემების, ცალკეული არასამთავრობო და სამთავრობო ორგანიზაციების კვლევის შედეგების შესწავლა. ნაშრომში გამოყენებულია ანალიზის მეთოდი, რომელიც გვაძლევს საშუალებას საქართველოს მრეწველობის სამართლებრივი უზრუნველყოფის პრობლემების გამოვლენისა.

მეცნიერული სიახლეები:

- სადისერტაციო ნაშრომი პირველი გამოკვლევაა მიმდინილი საქართველოს მრეწველობის სამართლებრივი უზრუნველყოფის პრობლემებისა და მათი გადაჭრის მიმართულებების ძიებისადმი. რომელიც განსაზღვრავს მრეწველობის განვითარების პრობლემების სამართლებრივ ხარვეზებზე დამოკიდებულებას, განხილულია პრობლემები, როგორც სამართლებრივი ბაზის ასევე მრეწველობის პრობლემები, რომლებიც მოდის სამართლებრივი სფეროს გაუმართაობიდან, ასეთი სახის კვლევა თავისთავად სიახლეა. კერძო სიახლეები კი ძირითადად გამოიხატება შემდეგში:

- გაანალიზებულია ეკონომიკის რეგულირების სამართლებრივი მექანიზმი. კოდექსები, კანონები, დადგენილებები, განკარგულებები კლასიფიცირებულია მოქმედების მასშტაბის და ეკონომიკაზე მათი გავლენის ზომის მიხედვით;

- განალიზებულია საქართველოს მრეწველობის დღევანდელი მდგომარეობა, მიმოხილულია მრეწველობის ფუნქციონირების დინამიკა, გაკეთებულია დასკვნა მისი დღევანდელი არასახარბიელო მდგომარეობის შესახებ, გამოკვლეულია მრეწველობის განვითარების შემაფერხებელი სამართლებრივი გარემო და არსებული პრობლემები;

- გამოკვლეულია საქართველოსი არსებული სამართლებრივი გარემო, ამ გარემოს განმაპირობებელი აქტები და მისი გავლენა მრეწველობის სხვადასხვა დარგების განვითარებაზე;

- განალიზებულია მსოფლიოს ინდუსტრიული ქვეყნების სამრეწველო პოლიტიკა და საქართველოსათვის მათი გამოცდილების გაზიარების მნიშვნელობა;

- განალიზებულია მრეწველობის სხვადასხვა დარგების განვითარების პერსპექტივები და მათი სტიმულირება სამართლებრივი ბაზის სრულყოფის გზით;

- გამოვლენილია მრეწველობის განვითარების ხელისშემშლელი გარემოებები და დადგენილია მრეწველობის განვითარების აუცილებლობა საქართველოში, გამოკვლეულია მრეწველობის განვითარების შესაძლებლობა სამართლებრივი უზრუნველყოფის და საკანონმდებლო ბაზის გაუმჯობესების გზით.

ნაშრომის პრაქტიკული დანიშნულება იმაშია, რომ მასში მოცემული რეკომენდაციები გამოადგებათ საქართველოს პარლამენტს და მთავრობას არსებული მრეწველობის მარეგულირებელი სამართლებრივი ბაზის სრულყოფისათვის. ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრომ შეიძლება გამოიყენოს კვლევის შედეგები მრეწველობის განვითარების მიმდინარე და პერსპექტიული პროგნოზების ჩამოსაყალიბებლად. სამეცნიერო-კვლევით და სასწავლო დაწესებულებებს შეუძლიათ ისარგებლონ სადისერტაციო თემის შედეგებით მეცნიერული კვლევების ჩატარებისას და სამეურნეო სამართლის კურსის მსვლელობისას. სამრეწველო საწარმოებს შეუძლიათ ისარგებლონ კვლევის შედეგებით და დასახონ ღონისძიებები სამართლებრივი ბაზის სრულყოფისათვის და არსებული კანონმდებლობის ფარგლებში უფრო მისაღები მობილურობის უზრუნველსაყოფად.

კვლევის შედეგების აპრობაცია- კვლევის შედეგები გამოქვეყნებულია სტატიების სახით მაღალრეიტინგულ რეფერირებად ჟურნალებში. აგრეთვე ძირითადი შედეგები მოხსენდა სტუ-ს ბოლო სამი წლის სტუდენტთა საერთაშორისო და პ. გუგუშვილის სახელობის ეკონომიკის ინსტიტუტში ჩატარებულ საერთაშორისო კონფერენციებს.

სადისერტაციო ნაშრომის სტრუქტურა და მოცულობა. დისერტაციის საერთო მოცულობა 151 გვერდი. ნაშრომი შედგება შემდეგი ნაწილებისაგან: შესავალი, ლიტერატურის მიმოხილვა, შედეგები და განსჯა, დასკვნა, გამოყენებული ლიტერატურა.

II. ნაშრომის მოკლე შინაარსი

ნაშრომში ჩატარებულია კვლევა მრეწველობის სამართლებრივი ასპექტების დარგების ან კონკრეტული მიმართულების პრობლემების განხრით მაგალითად ისეთების როგორიცაა: პრობლემები მრეწველობის ნიმუშებზე ინტელექტუალურ საკუთრებასთან დაკავშირებული, მცირე და საშუალო ბიზნესის როლის შესახებ სამრეწველო დარგების განვითარებაში და ასე შემდეგ. ისეთი ძირეული კვლევა მთლიანად საქართველოში არსებული მრეწველობის მარეგულირებელი საკანონმდებლო ბაზის მისი პრობლემების და ამ პრობლემების გადაჭრის გზების, როგორც მოცემულია ნაშრომში ჯერ არ ჩატარებულა. მიუხედავად იმისა რომ მრეწველობის განვითარების ტენდენციები, საკმაოდ დაწვრილებით არის შესწავლილი მსოფლიო და ქართულ ეკონომიკურ ლიტერატურაში, განვითარების ყოველ ახალ ეტაპზე ისევე, როგორც საქმიანობის ყველა სფეროში მრავალი საკითხი მოითხოვს ახლებურად გაანალიზებას ახალი მეცნიერული ცოდნის საფუძველზე. ვინაიდან საქართველოში ყოველ წლიურად იცვლება ეკონომიკური მაჩვენებლები და არც თუ ისე

სახარბიელოდ საჭიროა მოხდეს სახელმწიფოს მიერ გარკვეული ღონისძიებების გატარება. მთელი რიგი რეფორმები რომლებიც პერიოდულად ტარდება სამართლებრივი ბაზის სრულყოფისათვის ყოველთვის ვერ გვირგვინდება სასურველი შედეგით, ხშირ შემთხვევაში კი დადებითი გავლენის ნაცვლად ვიღებთ უკუ რეაქციას. მსუბუქად რომ ვთქვათ საკანონმდებლო ბაზის შექმნისას არ ხდება რეალური კვლევა დღევანდელი მრეწველობის მდგომარეობის რაც ხელს უშლის ეფექტური სამართლებრივი აქტების მიღებას. ვიდრე გავიზიარებდეთ დიდი ეკონომიკის მქონე ან განვითარებული ინდუსტრიული ქვეყნის მიღწევებს და გავხდით მათ ჩვენთვის სამაგალითოდ მნიშვნელოვანია დაწვრილებით შევისწავლოთ ჩვენი ქვეყნის დღევანდელი მდგომარეობა წლების განმავლობაში მიღებული მწარე თუ ტკბილი გამოცდილება, განუახლებელი და განახლებადი ბუნებრივი რესურსების მდგომარეობა, ქართული მრეწველობის წარსული და აწეო იმისათვის რომ განვსაზღვროთ მომავალი. მნიშვნელოვანია სწორად ავირჩიოთ პრიორიტეტული დარგები მათი პერსპექტივის გათვალისწინებით, რათა მოხდეს ამ მიმართულებით სახელმწიფოს მიერ საკანონმდებლო აქტების მეშვეობით სტიმულირება და ხელშეწყობა განვითარებისათვის. ეს პროცესი არ უნდა დაემსგავსოს დაუსრულებელ ექსპერიმენტებს, როგორც ამ ბოლო წლების განმავლობაში სხვადასხვა კანონების გაუქმებით და ახალი კანონების მიღებით რომლებიც ძველზე უფრო დამღუპველი შეიძლება იყოს ეკონომიკის ამ სექტორისათვის. წამყვანი სექტორი მსოფლიო ეკონომიკაში და მაღალგანვითარებული ქვეყნების ეკონომიკაში ახლა უკვე არის მომსახურების სფერო. ხოლო განვითარებადი ქვეყნების უმეტესობა ჯერ ახლა დგავენ ინდუსტრიალიზაციის სტადიაში ფეხს. ასეთ ქვეყნებში მრეწველობის წილი იზრდება მთლიანი შიდა პროდუქტის შექმნაში. კონტრასტი განვითარებულ და განვითარებად ქვეყნებს შორის ხასიათდება პირველ რიგში მრეწველობის განვითარების დონით და მთი ინდუსტრიული პოტენციალით. ამ კრიტერიუმით თუ შევაფასებთ საქართველოს დღევანდელ მდგომარეობას ჩვენი სახელმწიფო ჯერ განვითარებადი ქვეყანაც კი არ არის. ვინაიდან

ჩვენი ქვეყნის სამრეწველო პოტენციალის მსგავსი პოტენციალის ქვეყნებმა შეძლეს რომ სწრაფად განეხილათ მრეწველობა და გამხდარიყვნენ ახალი ინდუსტრიული ქვეყნები ჩვენი წარსული ინდუსტრიული მიღწევების შემდგომ რატომ მოხდა რომ წინ წასვლის ნაცვლად ერთ ადგილას დგას მრეწველობა და მისი ზოგიერთი მიმართულება საერთოდ უძრავ მდგომარეობაშია. ეს საკითხი კარგად უნდა იყოს გამოკვლეული რათა განვსაზღვროთ სახელმწიფოს მიერ განსახორციელებელი კონკრეტული ნაბიჯები მრეწველობის ასაღორძინებლად.

ნაშრომის პირველ თავში განხილულია საქართველოს მრეწველობის მდგომარეობა და სამრეწველო ბიზნესის მარეგულირებელი საკანონმდებლო ბაზა.

რომ საქართველოში საბჭოთა კავშირის პერიოდში კარგად იყო განვითარებული მრეწველობის ისეთი დარგები როგორიცაა: მანქანათმშენებლობა, მეტალურგია, კვებისა და მსუბუქი მრეწველობა. კომუნისტური პარტიის მიერ წარმოებული სოციალური მშენებლობა ითვალისწინებდა მრეწველობის ინდუსტრიალიზაციას, მსხვილი წარმოების უპირატეს განვითარებას. ინდუსტრიალიზაციამ საქართველოში სერიოზულ წარმატებას ვერ მიაღწია, თუმცა ეკონომიკური ეფექტი უფრო დიდი იყო ვიდრე კოლექტივიზაციისა. ინდუსტრიალიზაციის პერიოდში მეტი ინტენსივობით ამუშავდა ჭიათურის მარგანეცის ქარხანა, ტყვარჩელის ქვანახშირის წარმოება, ბათუმის ნავთობგადამამუშავებელი ქარხანა. 1933 წელს ამუშავდა ზესტაფონის ფეროშენადნობის ქარხანა. პირველი წარმატებები მოპოვებულ იქნა ქვეყნის ელექტროფიკაციაში. ძველი სამრეწველო სიმძლავრეების ამოქმედებამ და ახალი საწარმოების მშენებლობამ შესაძლებელი გახადა მუშახელის დასაქმება.

სამრეწველო წარმოება სახელმწიფოთა ეროვნული მეურნეობის უმნიშვნელოვანესი სფეროა. მსოფლიოს მაღალგანვითარებული ქვეყნების საფუძველთა-საფუძველს ეკონომიკის ადრეულ ეტაპზე წარმოადგენდა განაპირობებს. ამტომაც არის, რომ მრეწველობის მხრივ განვითარებული ქვეყნებში მთლიანი ეროვნული პროდუქტის,

ეროვნული და ბიუჯეტის შემოსავლების ნახევარზე მეტი სამრეწველო წარმოებაში იქმნება.

საქართველოს დღევანდელი მრეწველობა ღრმა ეკონომიკურ კრიზისში იმყოფება. ოფიციალური სტატისტიკური მონაცემებით 1990 წლიდან 2003 წლამდე სამრეწველო პროდუქციის მოცულობა შემცირებულია 12-ჯერ და მეტად. წარმოების მოცულობის ასეთი მკვეთრი დაცემის გამო საქართველოს უკვე არ განიხილავენ განვითარებული ინდუსტრიულ სახელმწიფოდ და იგი განვითარებადი - „მესამე სამყაროს“- ქვეყნების რიგში აღმოჩნდა. წარმოების მოცულობა დაეცა ეკონომიკის ყველა სექტორში, მაგრამ იგი ყველაზე საგრძნობია მრეწველობაში. აღნიშნული განაპირობებს მოსახლეობის შემოსავლების სიდიდესაც, რომელიც აგრეთვე დაცემულია. ერთწევრიანი ოჯახისათვის ჩვენთან მოქმედი სტატისტიკით საარსებო მინიმუმი განსაზღვრულია 150,7 ლარით, საშუალოდ ერთი ოჯახისათვის კი – 263,7 ლარით. ერთ თვეზე გაანგარიშებით.

საქართველოში არსებული საწარმოო სიმძლავრეები და წარმოებული პროდუქციის მოცულობაც 80-იანი წლებისათვის შეესაბამებოდა განვითარებული სახელმწიფოს ანალოგიურ მაჩვენებლებს.

მრეწველობა საქართველოს ეკონომიკაში წამყვან დარგს წარმოადგენდა. საკმარისია ითქვას, რომ იგი აწარმოებდა ქვეყნის საერთო პროდუქციის 58-59 პროცენტს, ხოლო ამ დარგში დასაქმებულთა რიცხოვნობა მთელი შრომისუნარიანი მოსახლეობის 38-40 პროცენტს შეადგენდა. ამჟამად საქართველოში მთლიანად მრეწველობა და ცალკეული საწარმოები მნიშვნელოვან სიძნელეებს განიცდიან, მრავალჯერ შემცირდა სამრეწველო წარმოების მოცულობა 1995-2000წ. ძირითადად აღინიშნებოდა კლების ტენდენციებით.

საქართველოს ეკონომიკური მდგომარეობა დღეს მნიშვნელოვნად გაუმჯობესებულია ვიდრე წინა წლებში. აქედან გამომდინარე მრეწველობის მაჩვენებლებიც უკეთესია. 2011 წლის განმავლობაში მნიშვნელოვანი ზრდა დაფიქსირდა მრეწველობის ყველა მაჩვენებლის მიხედვით.

საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემებით მრეწველობის სექტორის ბრუნვამ 2011 წელს შეადგინა 6,540,7 მლნ. ლარი (ზრდა 18.1 %), ხოლო გამოშვების მოცულობამ კი 5,669,7 მლნ. ლარი (ზრდა 16,9%)

ეკონომიკური საქმიანობების მიხედვით განსაკუთრებული ზრდა დაფიქსირდა შემდეგ მიმართულებებში:

- დამამუშავებელი მრეწველობა - 14.3%
- ელექტროენერგიით, გაზითა და წყლით მომარაგება - 8.9%
- პროდუქციის გადამამუშავება შინამეურნეობების მიერ - 5.3 %
- სამთომომპოვებითი მრეწველობა - 6.5% ¹

სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემებზე დაყრდნობით, სახელწიფოში წარმოებული მთლიანი შიდა პროდუქტის დარგობრივ სტრუქტურაში უდიდესი წილი უკავია ვაჭრობის სექტორს (16,8%), ასევე დიდი წილით გამოირჩევა მრეწველობის სექტორი (16,1%).

ცხრილი 1

პროდუქციის ბრუნვის მოცულობა ეკონომიკური საქმიანობის სახეების მიხედვით 2011-2012წლის I/II/III კვარტალი.

	2011 წელი	2012/ I კვარტა ლი	2012/II კვარტა ლი	2012/III კვარტა ალი
ენერგეტიკული სასარგებლო წიაღისეული	107.9 ლნ.ლარ ი	23.3 მლნ.ლ არი	21.9 მლნ.ლა რი	23.9 მლნ.ლარი
ტექსტილისა და ტექსტილის ნაწარმის წარმოება	70.8 მლნ.ლარ ი	12.0 მლნ.ლ არი	20.1 მლნ.ლა რი	21.1 მლნ. ლარი

ქაღალდის მრეწველობა და საგამომცემლო საქმიანობა	224.1 მლნ.ლარი	54.5 მლნ.ლარი	52.2 მლნ.ლარი	82.3 მლნ.ლარი
სამთო მოპოვებითი მრეწველობა	79.9 მლნ.ლარი	17.2 მლნ.ლარი	20.1 მლნ.ლარი	41.2 მლნ.ლარი
ნედლი ნავთობისა და ბუნებრივი აირის მოპოვება	67.8 მლნ.ლარი	10.0 მლნ.ლარი	8.7 მლნ.ლარი	9.0 მლნ.ლარი
ქიმიური წარმოება	453.3 მლნ.ლარი	82.0 მლნ.ლარი	120.7 მლნ.ლარი	124.4 მლნ.ლარი
დამამუშავებელი მრეწველობა	5074.3 მლნ.ლარი	1034.1 მლნ.ლარი	1299.1 მლნ.ლარი	1485.6 მლნ.ლარი
ლითონის მადნების მოპოვება	141.3 მლნ.ლარი	38.4 მლნ.ლარი	22.4 მლნ.ლარი	21.2 მლნ.ლარი
საკვებიპროდუქტების და თამბაქოს წარმოება	2162.1 მლნ.ლარი	432.6 მლნ.ლარი	515.8 მლნ.ლარი	600.9 მლნ.ლარი

2010 წელს გამოშვებულმა პროდუქციამ 4.8 მილიარდ ლარს , ხოლო 2011 მრეწველობაში ყველაზე დიდი წილი დამამუშავებელ მრეწველობას უკავია, რაც მთლიანი შიდა პროდუქტის 9.1%-ს შეადგენს, ელექტროენერგიის, აირისა და წყლის წარმოება განაწილება 3.0%-ს, პროდუქტის გადამუსავება შინამეურნეობების მიერ 3.0%-ს , ხოლო სამთო-მოპოვებითი მრეწველობა 1.0 %-ს

საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემებით 2011 წლის პირველ კვარტალში, მრეწველობის სექტორის ბრუნვის მოცულობამ 1,5 მლრდ. ლარი, გამოშვების მოცულობამ კი 1.2 მლრდ. ლარი შეადგინა, რაც შესაბამისად 34.4 და 27.7 %-ით აღემატება 2010 წლის ანალოგიური პერიოდის მაჩვენებლებს. (ცხრილი 1)

ერთი წლის გამწავლობაში დარგის მიერ გამოშვებული პროდუქცია 2.4 მილიარდი ლარით გაიზარდა რაც კიდევ ერთხელ ამტკიცებს მრეწველობის განვითარების პერსპექტიულობას.

მრეწველობის როლის შეფასებისას თანამედროვე საზოგადოებაში არ უნდა დაგვავიწყდეს, რომ მომსახურების სფეროს ნაწილს უშუალო შეხება აქვს სამეწარმეო მომსახურებასთან და ეს ფუნქციები ადრე თვითონ სამრეწველო ფირმების მიერ ხორციელდებოდა. ასევე არ უნდა დაგვავიწყდეს რომ ზუსტად მრეწველობის ზრდამ გახადა შესაძლებელი მომსახურების სფეროს წილის მატება მსოფლიო ეკონომიკაში. არსებობს მომსახურების სფეროს შიდა ინდუსტრიალიზაციის პროცესი, მაგალითად როდესაც ორგანიზაცია, რომელიც ვაჭრობს ჩაითი ახდენს მის დაფასობას და შეფუთვას, ან როდესაც კომპიუტერებით მოვაჭრე ორგანიზაცია თავად აწარმოებს მათ აწყობას.

მსოფლიო ეკონომიკაში მეორადი სექტორის კლება არც თუ ისე საგრძნობია თუ გავითვალისწინებთ ახალი ინდუსტრიული ქვეყნების სწრაფ განვითარებას მაგალითად ჩინეთის, ინდოეთის, მექსიკის, ბრაზილიის და ა.შ. უნდა აღვნიშნოთ რომ ქვეყნების უმეტესი ნაწილი ისევ ინდუსტრიული განვითარების საფეხურზე იმყოფებიან ან ეხლა უახლოვდებიან მას(აზიის და აფრიკის მეტ-ნაკლებად განვითარებული ქვეყნები).

ეკონომიკა ადამიანის ყოველდღიური ცხოვრების ნაწილია, თითოეული ჩვენგანი ვცხოვრობთ ეკონომიკურ გარემოში და შეგვაქვს ჩვენი წილი მის განვითარებაში. თითოეული ოჯახი აწარმოებს საკუთარ ეკონომიკურ პროცესებს.

საქართველოში ბიზნესში დასაქმებული ქართველი მეწარმისათვის დიდი მნიშვნელობა აქვს თუ როგორი იქნება ამ სფეროს სამართლებრივი უზრუნველყოფა. წარმატებული ბიზნესი

დამოკიდებულია ქვეყანაში მოქმედი კანონმდებლობის გამართულობასა და გონივრულობაზე. ვინაიდან ყოველ დღიურად მეწარმეს შეიძლება წარმოეშვას სხვა დასხვა სახის ურთიერთობები პარტნიორებთან და სახელმწიფო სტრუქტურებთან რაც აუცილებლად უნდა იქნეს მოქცეული სამართლებრივ ჩარჩოებში.

ყველას აქვს უფლება თავისუფლად ეწეოდეს სამეწარმეო საქმიანობას. ეს უფლება საქართველოს კონსტიტუციით არის განსაზღვრული ხოლო სხვა დასხვა კანონები არეგულირებენ სამეწარმეო საქმიანობიდან გამომდინარე ურთიერთობებს ისე რომ ეს მთავარი უფლება იყოს დაცული. კანონი სამეწარმეო საქმიანობის კონტროლის შესახებ განსაზღვრავს ნორმებს რომლებიც უნდა დაიცვან სახელმწიფო, ადგილობრივი თვითმმართველობის და მმართველობის ორგანოებმა მეწარმის საქმიანობაზე კონტროლის განხორციელებისას.

ბიზნესის სფეროში დასაქმებული პირისათვის მნიშვნელოვანია არსებობდეს ისეთი კანონები რომლებიც გაუადვილებს საქმიანობას და შექმნის მისი ბიზნესისათვის ხელსაყრელ გარემოს. ეკონომიკის განვითარება დამოკიდებულია ქვეყნის შიგნით წარმოებული პროდუქციის მოცულობის ზრდაზე, რატომ უნდა მნიშვნელოვანია მისი სტიმულირება სახელმწიფოს მიერ, რაც სამართლებრივი ბაზით უნდა იყოს უზრუნველყოფილი.

იმისათვის რომ საქართველოში არსებული მდგომარეობა მრეწველობის დარგში შეიცვალოს და წარმატებით განვითარდეს აუცილებელია სახელმწიფოს მეტი მონაწილეობა და დახმარება ამ დარგის განსავითარებლად. სტატისტიკურ მონაცემებზე დაყრდნობით შეიძლება ვივარაუდოთ რომ ამ სფეროს აქვს განვითარების პერსპექტივა.

მნიშვნელოვანი საკითხია განვსაზღვროთ თუ რამდენად შეესაბამება საქართველოში არსებული სამრეწველო წარმოების სამართლებრივი რეგულირება მსოფლიო საკანონმდებლო ნორმებსა და სტანდარტებს. საქართველოში მსოფლიო ეკონომიკური წესრიგის დამყარების უპირველესი დაბრკოლება არის საგადასახადო სისტემა, რომელიც თითქოსდა საკმაოდ ლიბერალურია, ვინაიდან ცენტრალური ბიუჯეტის გადასახადები

სახეობების მიხედვით საკმაოდ მცირეა მოქმედებს ექვსი სახის გადასახადი: საშემოსავლო გადასახადი, მოგების გადასახადი, დამატებითი ღირებულების გადასახადი, აქციზი, იმპორტის გადასახადი და ქონების გადასახადი. მაგრამ მთავარი პრობლემა რომელსაც აწყდება მეწარმე არის გადასახადების ადმინისტრირება. საგადასახადო კოდექსში შევხვდებით გადასახადის გადახდევინების წესის შესახებ არსებულ მუხლებს, რომელის შინაარსი საკმაოდ ბუნდოვანია. რა თქმა უნდა მათი განმარტება ხდება არა მეწარმის არამედ სახელმწიფოს სასარგებლოდ.

ავლნიშნეთ რომ მნიშვნელოვანია მსოფლიო ბაზარზე გასასვლელად წარმოებულ იქნას კონკურენტუნარიანი პროდუქცია, ასეთი პროდუქციის წარმოება მხოლოდ თავისუფალი ეკონომიკის პირობებშია შესაძლებელი, რაც შესაბამისი საკანონმდებლო აქტით უნდა იქნას უზრუნველყოფილი.

მიუხედავად იმისა რომ ბოლო წლებში საქართველოში ბიზნესის კეთების გასაადვილებლად სხვადასხვა კანონებში შევიდა მთელი რიგი ცვლილებები ეს საკმარისი არ აღმოჩნდა სამრეწველო ბიზნესის ასაყვავებლად. მნიშვნელოვან შეცდომად შეიძლება ჩაითვალოს ანტიმონოპოლიური კანონის და შესაბამისი სამსახურის გაუქმება. ამ კანონის გაუქმებას მოჰყვა საქართველოში ფარმაცევტულ წარმოებაში მონოპოლიების შექმნა ბაზარი თითქმის სრულად გადანაწილდა სამ მწარმოებელზე რამაც რათქმაუნდა შეზღუდა კონკურენცია, იგივე შეიძლება ითქვას საწვავის შემომტან საწარმოებზე აქაც გაჩნდნენ მონოპოლისტი კომპანიები. თუმცა შეიძლება ითქვას რომ დღეს უკვე მიმდინარეობს მუშაობა ამ კანონის აღსადგენად, რაც ხელს შეუწყობს თავისუფალი კონკურენტული გარემოს შექმნას.

ძალიან მნიშვნელოვანია საარბიტრაჟო სასამართლოების არსებობა ვინაიდან ჩვეულებრივი სასამართლო წარმოება მოითხოვს დიდ დროსა და რესურსებს საარბიტრაჟო სასამართლოები ბიზნესის სფეროში წარმოქმნილი დავების გადასაწყვეტად კარგი გამოსავალია.

დავის გადაწყვეტის ალტერნატიულ ინსტიტუტებს არ შეუძლიათ რა თქმა უნდა მართლმსაჯულების განხორციელება, ეს

ფუნქცია ჩვენში იმპერატიულად ეკუთვნის მხოლოდ კონსტიტუციით განსაზღვრულ სასამართლოებს, მაგრამ არბიტრაჟმა, განსაკუთრებით კი ამ ეტაპზე, როცა ვითარდება საბაზრო ეკონომიკა და ხშირ შემთხვევაში დროში გაწელილი პროცესები ზიანს აყენებენ მეწარმეთა საქმიანობას და იწვევენ არასასურველ შედეგებს, დიდი როლი უნდა შეასრულოს.

ნაშრომის მეორე თავში განხილულია საქართველოს სამეწარმეო ბიზნესის სამართლებრივი უზრუნველყოფის საერთო მიმართულებები. საქართველოში სამეწარმეო ბიზნესის წარმოების განვითარებას დიდი მნიშვნელობა აქვს ქვეყნის ეკონომიკური განვითარების საქმეში. სახელმწიფოს მოვალეობაა ამ მიმართულებით შექმნას ხელსაყრელი პირობები, როგორც მცირე ისე საშუალო და მსხვილი საწარმოებისათვის. პირობების შექმნა კი შესაძლებელია შესაბამისი სამართლებრივი ბაზის შექმნით და არსებული სამართლებრივი ნორმების გაუმჯობესებით. ძირითადი პრობლემური საკითხები ამ მიმართულებით არის საგადასახადო სისტემა, კერძო სექტორის კონკურენტუნარიანობა, კერძო არბიტრაჟის არ არსებობა, სამეწარმეო და საინვესტიციო გარემო და ასე შემდეგ.

მნიშვნელოვანია რეფორმების გატარება, ინოვაციები, თანამედროვე ტექნოლოგიების დანერგვა, ექსპორტის ზრდის ხელშეწყობა, სატრანზიტო პოტენციალის გამოყენება, სოფლის მეურნეობის განვითარება, ენერგეტიკის განვითარება- ეს არის სექტორი რომელიც სხვა სექტორების განვითარებას უწყობს ხელს განსაკუთრებით კი ინდუსტრიული სექტორის განვითარებას.

სრულყოფილი კონკურენციის ქვეშ იგულისხმება ისეთი ბაზარი, რომლის ფუნქციონირების პირობებს მომხმარებელი განსაზღვრავს.

კერძოდ, იწარმოება ის, რაც სჭირდება მყიდველს და საქონელი იყიდება მაქსიმალურად შესაძლებელ დაბალ ფასებში. ბაზარი იმითაა ეფექტური, რომ წარმოების ან გასაღების რაიმე კონკრეტულ ცვლილებებს არ შეუძლია გააუმჯობესოს მომხმარებლის ან გამყიდველის მდგომარეობა სხვა რომელიმეს უფრო ცუდ მდგომარეობაში ჩაყენების გარეშე. საზოგადოების კეთილდღეობა

მაქსიმუმს აღწევს, რადგან რესურსები გამოიყენება მაქსიმალურად ეფექტიანად, ხოლო პროდუქციის გამოშვება ოპტიმალურია.

ცნობილია, რომ ბაზრის ეკონომიკური კანონები ფიასკოს განიცდიან, თუ მათ არ შეუძლიათ უზრუნველყონ საზოგადოების მაქსიმალური კეთილდღეობა და ისეთ შედეგებამდე მიყვავართ, რომლებიც უარყოფითად მოქმედებენ საზოგადოების ეკონომიკური და სოციალური განვითარების სფეროებზე, ხშირ შემთხვევაში ხდება ბაზრის ან მისი რომელიმე ნაწილის მონოპოლიზება. მონოპოლიზებული ბაზარი კი რადიკალურად განსხვავდება კონკურენციული ბაზრისაგან; განსხვავებულია რესურსებისა და შემოსავლების განაწილება და საზოგადოების კეთილდღეობისადმი მიდგომაც კი. კერძოდ, მონოპოლიზების დროს, როგორც წესი, ხორციელდება სიმდიდრის გადადინება მომხმარებლიდან გამყიდველისაკენ, მცირდება პროდუქციის წარმოება, კლებულობს წარმოებაში სიახლეთა დანერგვის მოტივაცია და სწრაფვა ეფექტიანობის გაზრდისაკენ.

კონკრეტულ სასაქონლო ბაზრებზე ეკონომიკური კონცენტრაციის ზრდის პარალელურად მატულობს მონოპოლიზების დონე, უარესდება კონკურენციის ხარისხი და შესაბამისად, ბიზნესის გარემოც. განსაკუთრებით მტკივნეულად რეაგირებენ ბაზრის მონოპოლიზების მიმართ მცირე და საშუალო ბიზნესის წარმომადგენლები, რომელთა უდიდესი ნაწილი არასწორი საფასო პოლიტიკისა და შექმნილი ბარიერების გამო კარგავს საშუალებას განაგრძოს მეწარმეობა და იძულებული ხდება დატოვოს ბაზარი; შემთხვევითი არაა, რომ 1890 წელს აშშ-ში პირველი ანტიტრესტული კანონი შერმანის აქტის სახელწოდებით კონგრესმა სწორედ მცირე ბიზნესის წარმომადგენელთა და ფერმერთა დაწოლით მიიღო, რომელიც თავის მხრივ გამოიწვია ამ უკანასკნელთა საფუძვლიანმა ეჭვმა და შიშმა თავიანთი ბიზნესის პერსპექტივების თაობაზე მსხვილი მონოპოლიური გაერთიანებების შექმნისა და თავისუფალი ფასწარმოქმნის მონოპოლიურით, ხოლო კონკურენციული ბიზნესგარემოს დისკრიმინაციულით შეცვლის გამო.

ანტიმონოპოლიური სამსახური საქართველოში ჯერ კიდევ 1992 წლიდან ეკონომიკის სამინისტროს დაქვემდებარებაში არსებობდა. 1997 წელს ის დამოუკიდებელ ორგანოდ ჩამოყალიბდა. ანტიმონოპოლიური სამსახური “მონოპოლიური საქმიანობის და კონკურენციის შესახებ” კანონის აღსრულებაზე იყო პასუხისმგებელი.

კონკურენციის სფეროში ანტიმონოპოლიური სამსახურის მიერ ხორციელდებოდა მონოპოლისტი კომპანიების საბაზრო ქცევის მონიტორინგი, რათა არ მონოპოლისტებს დომინირებული მდგომარეობა ბოროტად არ გამოეყენებინათ. რადგან როგორც ძველი, ისე ახალი, ანუ 2012 წელს მიღებული კანონები კრძალავს არა თავად მდგომარეობას, არამედ მონოპოლიური მდგომარეობის ბოროტად გამოყენებას. მაგალითად, კონკრეტული ბიზნესი შეიძლება იყოს ძალზედ წარმატებული, კარგი სტრატეგია ჰქონდეს, ჰყავდეს ბევრი მომხმარებელი, შესაბამისად, მან შეიძლება დაიკავოს ბაზრის 80%. ამ შემთხვევაში კანონს აინტერესებს არა ის, რომ კომპანიას ბაზრის დიდი წილი უჭირავს, არამედ ის, რომ მან ეს მდგომარეობა ბოროტად არ გამოიყენოს. სხვა სიტყვებით რომ ვთქვათ, ისეთი მაღალი ფასი, ან განსაკუთრებული პირობები არ დააწესოს რაც მომხმარებელს პრობლემას შეუქმნის.

2005 წელს ანტიმონოპოლიური სამსახური გაუქმდა და სანაცვლოდ მკვეთრად შეზღუდული ფუნქციების მქონე “თავისუფალი ვაჭრობისა და კონკურენციის სააგენტო” შეიქმნა, რომელიც 7 კაცისგან დაკომპლექტდა. ამ გადაწყვეტილების მიღებისას ხელისუფლების არგუმენტი იყო, რომ საქართველო პატარა ბაზარია და რეგულირება არ სჭირდება.

ევროკომისიის ფაქტების დამდგენმა მისიამ 2008 წელს საქართველოში კონკურენტული გარემოს შეფასების შემდეგ განსაკუთრებულ აქცენტი ანტიმონოპოლიურ რეგულირებაზე გააკეთა. ამის შემდეგ, საქართველოს მთავრობამ 2010 წელს “კონკურენციის პოლიტიკის ყოვლისმომცველი სტრატეგია” შეიმუშავა.

“თავისუფალი ვაჭრობისა და კონკურენციის შესახებ” კანონი საქართველოს პარლამენტმა 2012 წლის მაისში დაამტკიცა.

ანტიმონოპოლიურ კანონმდებლობაზე მუშაობა და კონკურენციის შესახებ პოლიტიკის რეფორმა ერთ-ერთი პრიორიტეტული სფერო იყო საქართველოსა და ევროკავშირს შორის ღრმა და ყოვლისმომცველი თავისუფალი სავაჭრო ხელშეკრულებასთან დაკავშირებულ შეთანხმებაზე მოლაპრაკების დასაწყებად.

მეწარმეობის განვითარება შეუძლებელია ხელსაყრელი საგადასახადო სისტემის არსებობის გარეშე. ეკონომიკაში გადასახადის ოპტიმალური მოცულობის განსაზღვრა და სწორი პოლიტიკის ჩამოყალიბების პრობლემა საზოგადოების განვითარებასთან ერთად არათუ მოიხსნა არამედ გარკვეულწილად გამწვავდა.

1998 წლიდან 2004 წლამდე მოქმედებდა პირველი საგადასახადო კოდექსი რომლის მიხედვითაც თავიდან განსაზღვრული იყო 18 გადასახადი ხოლო მოგვიანებით დაემატა 3 სახის გადასახადი და სულ არსებობდა 21 სახის გადასახადი საქართველოში 1998-2004 წლებში.

2005 წლის პირველი იანვრიდან მოქმედი საგადასახადო კოდექსი ახალმა საგადასახადო კოდექსმა ჩაანაცვლა. ადრე არსებული 21 გადასახადიდან დარჩა მხოლოდ შვიდი და შემდგომ 2007-2008 წლებში ცვლილებების და დამატებების შედეგად დარჩა 6 სახის გადასახადი. შემცირდა ზოგიერთი გადასახადების განაკვეთები და დაბეგვრის ობიექტები. 2010 წლის 17 სექტემბერს საგადასახადო კოდექსში ახალი ცვლილებები შევიდა რომელიც ამოქმედდა 2011 წლის 1 იანვრიდან.

საგადასახადო სისტემა წარმოადგენს, დროის გარკვეულ პერიოდში, კონკრეტულ სახელმწიფოში მოქმედი გადასახადებით დაბეგვრის არსებითი პირობების ურთიერთკავშირებულ ერთობლიობას.

საქართველოს საგადასახადო კოდექსი საქართველოს კონსტიტუციის შესაბამისად განსაზღვრავს საქართველოს საგადასახადო სისტემის ფორმირებისა და ფუნქციონირების ზოგად პრინციპებს, აწესრიგებს საქართველოს საბაჟო საზღვარზე მგზავრის, საქონლისა და სატრანსპორტო საშუალების გადაადგილებასთან დაკავშირებულ სამართლებრივ

ურთიერთობებს, სამართლებრივ ურთიერთობაში მონაწილე პირის, გადასახადის გადამხდელისა და უფლებამოსილი ორგანოს სამართლებრივ მდგომარეობას, განსაზღვრავს საგადასახადო სამართალდარღვევის სახეებს, საქართველოს საგადასახადო კანონმდებლობის დარღვევისათვის პასუხისმგებლობას, უფლებამოსილი ორგანოსა და მისი თანამდებობის პირების არამართლზომიერ ქმედებათა გასაჩივრების წესსა და პირობებს, საგადასახადო დავის გადაწყვეტის წესს, არეგულირებს საგადასახადო ვალდებულების შესრულებასთან დაკავშირებულ სამართლებრივ ურთიერთობებს.

გადასახადი არის საქართველოს საგადასახადო კოდექსის მიხედვით სავალდებულო, უპირობო ფულადი შენატანი ბიუჯეტში, რომელსაც იხდის გადასახადის გადამხდელი, გადახდის აუცილებელი, არაეკვივალენტური და უსასყიდლო ხასიათიდან გამომდინარე.

საბაზრო ეკონომიკაზე გარდამავალ პერიოდში საგადასახადო სისტემა მაშინ ფუნქციონირებს ოპტიმალურად, როდესაც ის აგებულია ისეთ პრინციპებზე, როგორიცაა: სამართლიანობა, თანასწორობა, ეკონომიკური ეფექტიანობა, სიმარტივე და განსაზღვრულობა. განვიხილოთ თითოეული მათგანი.

საბაზრო ეკონომიკის მშენებლობის პროცესში საგადასახადო სისტემით უკმაყოფილება და მისი მწვავე კრიტიკა გამოწვეულია გადასახადების სამართლიანობის დეფიციტით. კერძოდ იმით, რომ ხშირ შემთხვევაში ეს გადასახადები მიჩნეულია არასამართლიანად. საგადასახადო სამართლიანობა გულისხმობს გადასახადით დაბეგვრის საყოველთაობას და მოქალაქეთა შორის მათი განაწილების თანაბრობას შემოსავლების მიხედვით.

გადასახადის სახეებია საერთო-სახელმწიფოებრივი და ადგილობრივი გადასახადები.

საერთო-სახელმწიფოებრივი გადასახადებია ამ კოდექსით დაწესებული გადასახადები, რომელთა გადახდაც სავალდებულოა საქართველოს მთელ ტერიტორიაზე.

ადგილობრივი გადასახადია ამ კოდექსით დაწესებული და ადგილობრივი თვითმმართველობის წარმომადგენლობითი

ორგანოს ნორმატიული აქტით შემოღებული გადასახადი (ზღვრული განაკვეთების ფარგლებში), რომლის გადახდაც სავალდებულოა შესაბამისი ადგილობრივი თვითმმართველი ერთეულის ტერიტორიაზე.

საერთო-სახელმწიფოებრივ გადასახადებს მიეკუთვნება:

- ა) საშემოსავლო გადასახადი;
- ბ) მოგების გადასახადი;
- გ) დამატებული ღირებულების გადასახადი (დღგ);
- დ) აქციზი;
- ე) იმპორტის გადასახადი.

ადგილობრივ გადასახადს მიეკუთვნება ქონების გადასახადი.

გადასახადის ოპტიმალური განაკვეთის დადგენა ნებისმიერი ქვეყნისთვის მნიშვნელოვანი და, ამავე დროს, პრობლემური საკითხია. მნიშვნელოვანია იმიტომ, რომ ოპტიმალური საგადასახადო განაკვეთი, ერთი მხრივ, საბიუჯეტო შემოსავლების მაქსიმიზაციას იწვევს და, მეორე მხრივ, გადასახადის გადამხდელებისთვის მძიმე ტვირთი არ არის. პრობლემურია იმიტომ, რომ ოპტიმალური განაკვეთის დადგენა ყოველთვის მოითხოვს ზუსტ პროგნოზირებას და საგადასახადო განაკვეთის დიფერენცირებას. დიფერენცირებული გადასახადის ეფექტიანი ადმინისტრირება კი გამართული საგადასახადო ადმინისტრაციის გარეშე შეუძლებელია. ამგვარი ადმინისტრაცია კი ყველა ქვეყანას არ გააჩნია.

2006 წლის ნოემბერში საქართველოს მთავრობასა და ევროკომისიას შორის დასრულდა საქართველო-ევროკავშირის ევროპული სამეზობლო პოლიტიკის სამოქმედო გეგმის შეთანხმება, რომელიც თანამშრომლობის სტრატეგიული მიზნებისა და შესაბამისი პოლიტიკური და ეკონომიკური პრიორიტეტების განხორციელებას უწყობს ხელს. სამოქმედო გეგმა 2006 წლის 14 ნოემბერს

იქნა

მიღებული.

საქართველოს კანონმდებლობის ევროკავშირის კანონმდებლობასთან ჰარმონიზაცია ევროკავშირისა და საქართველოს შორის პარტნიორობისა და თანამშრომლობის შესახებ შეთანხმების მნიშვნელოვანი შემადგენელი ნაწილია. შეთანხმების

43-ე მუხლის თანახმად საქართველო უნდა ეცადოს ეტაპობრივად მიუახლოვოს საკუთარი კანონმდებლობა ევროკავშირისას. ამავე მუხლში ჩამოთვლილია ის სფეროები, რომლებიც უნდა მოიცვას საკანონმდებლო ჰარმონიზაციამ, ესაა კომპანიათა ინვესტიციები, საბაჟო სამართალი, სამეწარმეო სამართალი, საბანკო სამართალი, კომპანიათა ანგარიშები და გადასახადები, ინტელექტუალური საკუთრება, მუშაკთა დაცვა სამუშაო ადგილებზე, ფინანსური მომსახურება, კონკურენციის წესები, სახელმწიფო შესყიდვები, ადამიანთა, ცხოველთა და მცენარეთა ჯანმრთელობისა და სიცოცხლის დაცვა, გარემოს დაცვა, მომხმარებელთა უფლებების დაცვა, არაპირდაპირი დაბეგვრა, ტექნიკური წესები და სტანდარტები, ბირთვული კანონმდებლობა და ტრანსპორტი.

მნიშვნელოვანია რამდენად დაცულები იქნებიან მეწარმეები სახელმწიფოსთან ურთიერთობაში ამ მიზნით საგადასახადო კოდექსში ჩადებული მთელი რიგი მუხლები რომლებიც იცავს გადასახადის გადამხდელთა კონსტიტუციურ უფლებებს. გადასახადის გადამხდელს უფლება აქვს, საგადასახადო ორგანოებისაგან მიიღოს ინფორმაცია საქართველოს საგადასახადო კანონმდებლობის გამოყენების, გადასახადის გადამხდელის უფლებების დაცვის შესახებ, კანონით დადგენილი წესით გაეცნოს მის შესახებ საგადასახადო ორგანოებში არსებულ ინფორმაციას.

ბიზნესის განვითარებისათვის მნიშვნელოვანია საარბიტრაჟო სასამართლოების განვითარება განსაკუთრებით კი კერძო არბიტრაჟის არსებობა. კერძო არბიტრაჟის განვითარებისთვის არ შეიძლება ქვეყანაში მხოლოდ ერთი არბიტრაჟი არსებობდეს. უნდა იყოს მრავალი არბიტრაჟი. კომპანიებსა და სხვადასხვა ორგანიზაციებს უნდა ჰქონდეთ ალტერნატივა, რომ გადაწყვიტოს ვის ენდობა. აქ თავად არბიტრაჟის ინსტიტუტისადმი ნდობაა მნიშვნელოვანი. თუ მოდავე მხარეები არბიტრაჟს არ ენდობიან, ისინი იქ ცხადია არ წავლენ. არბიტრაჟი არ არის სასამართლო, სადაც სიმართლის დასადგენად, გვინდა თუ არ გვინდა უნდა წავიდეთ. სახელმწიფომ არბიტრაჟის ამოქმედების დელეგირება ქვეყნის სავაჭრო-სამრეწველო პალატას მიანიჭა.

საქართველოში დღეს დღეობით მოქმედებს რამოდენიმე მუდმივმოქმედი არბიტრაჟი რომელთა საქმიანობაც მოწესრიგებულია კანონით არბიტრაჟის შესახებ. მოქმედი კანონი არბიტრაჟის შესახებ სრულყოფილად ვერ ჩაითვლება. კანონის მიღების შემდგომ რომელიც ამოქმედდა 2010 წლიდან საკმაოდ სწრაფად გამრავლდნენ დაბალი დონის კერძო არბიტრაჟები რომელთა გადაწყვეტილებები მოკლებულ იქნა სანდოობას, ისინი გადაიქცნენ დამოუკიდებელი არბიტრაჟების ნაცვლად პირად არბიტრაჟებად. ძალიან მნიშვნელოვანია მოხდეს კანონის ისე დახვეწა რომ საქართველოში მოქმედი კერძო არბიტრაჟები აკმაყოფილებდნენ მსოფლიო სტანდარტებს მათი პროფესიონალიზმით, მიუკერძოებლობითა და სანდოობით.

მნიშვნელოვანია დავებრუნოთ სანდოობა კერძო არბიტრაჟს რაც კანონის სრულყოფით უნდა მოხდეს.

განხილულია, საქართველოს მრეწველობის სამართლებრივი უზრუნველყოფის პრობლემების გადაჭრის მიმართულებები.

ევროპის პოზიტიური გამოცდილების გათავისება მნიშვნელოვანია სამამულო ეკონომიკის დაცულობის ასამაღლებლად გლობალური გამოწვევების წინაშე. ეს გამოწვევები საჭიროებს რაციონალური ზომების მიღებას სამრეწველო პოლიტიკის დონეზე და პრინციპულად ახალი სამრეწველო სტრატეგიის ამუშავებას. თითოეული სახელმწიფოს როლი და წონა მსოფლიოში ფასდება მის მიერ ახალი სამრეწველო ტექნოლოგიების შემუშავება დანერგვის და თანამედროვე ნეგატიური ადექვატური რეალობის დაძლევის მიხედვით.

სხვა სახელმწიფოების გამოცდილების წარმატებული გაზიარების საწინდარი მისი კრიტიკული გააზრებაა. განვითარებულ ქვეყნებში საბაზრო ეკონომიკის პირობებში სამრეწველო პოლიტიკის სრულყოფა მომდინარეობს უკვე მრავალი წელია. მნიშვნელოვანია ავიღოთ სამრეწველო განვითარების საუკეთესო მოდელი და მოვარგოთ ჩვენს ქვეყანას მისი მდგომარეობის გათვალისწინებით. უნდა გავითვალისწინოთ ჩვენი ქვეყნის მდებარეობა, რესურსების პოტენციალი, მუშახელის პროფესიონალიზმი და მომზადების დონე.

სამრეწველო პოლიტიკის გატარება ხელს უწყობს პროდუქციის წარმოების პოტენციალის შექმნას და ამ პროდუქციის მოთხოვნადობას მსოფლიო ბაზარზე.

ნაშრომში ჩვენ განვიხილეთ რამოდენიმე წამყვანი მრეწველობის მქონე ქვეყნის მაგალითი იმისა თუ როგორ ცდილობენ მრეწველობის უფრო მეტად განვითარებას და არსებული მდგომარეობის შენარჩუნებას სამრეწველო პოლიტიკის გატარებით. ნებისმიერი სახის სახელმწიფოს ჩარევა ამა თუ იმ დარგში ხდება კანონის დაცვის ფარგლებში. სახელმწიფოს ჩარევა სამრეწველო საწარმოების განვითარების საქმეში უნდა განხორციელდეს ახალი საკანონმდებლო აქტების მიღებით.

ფინანსთა სამინისტროს მიერ წარმოდგენილ საქართველოს სოციალურ ეკონომიკური განვითარების სტრატეგია საქართველო 2020-ში წარმოდგენილია, სახელმწიფოს მთავრობის ეკონომიკური პოლიტიკის ძირითადი მიმართულებები, პრიორიტეტული საკითხები და ხედვა თუ როგორი უნდა იყოს საქართველოს სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობა 2020 წლისათვის.

საქართველოს მთავრობა მიზნად ისახავს განახორციელოს ეკონომიკური პოლიტიკა, რომელიც იქნება ეფექტური ქვეყნის განვითარების უზრუნველყოფისათვის. სახელმწიფოს მიზანია გახდეს ევროპულ ფასეულობებზე დაფუძნებული ქვეყანა და მოახდინოს ევროპასთან პოლიტიკური და ეკონომიკური ინტეგრაცია.

გრძელვადიანი ეკონომიკური ზრდისათვის.

სამთავრობო სტრატეგიაში განსაზღვრულია რიგი პრიორიტეტული მიმართულებები, მათ შორის:

- საინვესტიციო და ბიზნეს გარემოს გაუმჯობესება;
- ინოვაციისა და ტექნოლოგიების განვითარების ხელშეწყობა;
- ექსპორტის ზრდის ხელშეწყობა;
- ინფრასტრუქტურის განვითარება და სატრანზიტო პოტენციალის მაქსიმალური გამოყენება;
- შრომის ბაზრის მოთხოვნებზე ორიენტირებული სამუშაო ძალის განვითარება;
- სოციალური უზრუნველყოფის სისტემების სრულყოფა;

- ხელმისაწვდომი და ხარისხიანი ჯანდაცვის უზრუნველყოფა;
- საინვესტიციო რესურსების მობილიზება და ფინანსური შუამავლობის განვითარება.

კრიტიკულ პრობლემათა შორის გამოკვეთილია სამი მნიშვნელოვანი ძირითადი მიმართულება: 1. კერძო სექტორის დაბალი კონკურენტუნარიანობა; 2. არასაკმარისად განვითარებული ადამიანური კაპიტალი; 3. ფინანსურ რესურსებზე შეზღუდული ხელმისაწვდომობა.

თავისთავად არსებული პრობლემის აღმოჩენა და გამომწვევი მიზეზების განსაზღვრა უკვე წინ გადადგმული ნაბიჯია მისი აღმოფხვრის გზაზე. უნდა გავითვალისწინოთ, რომ სტრატეგიაში ასახული პრობლემები ძალიან მნიშვნელოვანია, სამუშაო მიმართულებები კი სწორადაა შერჩეული.

ყველა იმ მიმართულების განსავითარებლად რაც მოცემულია სტრატეგიაში საჭიროა მოხდეს ეკონომიკის მარეგულირებელი სამართლებრივი ნორმების შეცვლა, შემოღება და არსებულის დახვეწა. ვინაიდან ჩვენი მიზანია შევუერთდეთ ევროპას საჭიროა საქართველოს საკანონმდებლო ბაზა აკმაყოფილებდეს საერთაშორისო მოთხოვნებს.

ძირითადი დასკვნები

- შევისწავლეთ საქართველოს მრეწველობის არსებული მდგომარეობა, განვიხილეთ საქართველოში არსებული მრეწველობის მარეგულირებელი თითოეული ნორმატიული აქტი.

- მიუხედავად იმისა რომ ბოლო წლებში საქართველოში ბიზნესის კეთების გასაადვილებლად სხვადასხვა კანონებში შევიდა მთელი რიგი ცვლილებები ეს საკმარისი არ აღმოჩნდა სამრეწველო ბიზნესის ასაყვავებლად. მნიშვნელოვანი საკითხია მოვიყვანოთ შესაბამისობაში საქართველოში არსებული სამრეწველო წარმოების სამართლებრივი ბაზა მსოფლიო საკანონმდებლო ნორმებსა და სტანდარტებთან.

- მიღებული უნდა იქნას საგადასახადო შეღავათები უფრო ლიბერალური მიდგომა საჭირო ამ მიმართულებით. კონტროლის ორგანოებთან მიმართებაში მეწარმისათვის მეტი დაცვის მექანიზმი უნდა ჩავდოთ კანონში რათა მმართველობის და თვითმართველობის მიერ მაკონტროლებლად აღიარებული ორგანოები კონტროლის განხორციელებისას არ აზარალებდნენ წარმოებას.

- აქცენტი უნდა გამახვილდეს იმ სამართლებრივ აქტებზე რომელთა გაუქმებამ უარყოფითი გავლენა მოახდინა წარმოების განვითარებაზე. ანტიმონოპოლიური კანონის არ არსებობა ცუდად აისახება კონკურენციის ჯანსაღი პირობების არსებობაზე. საქართველოს ბაზარზე არსებობენ მონოპოლიები, რომლებიც ხელს უშლიან მცირე და საშუალო წარმოების განვითარებას.

- აუცილებელია გავზარდოთ ნდობა კერძო არბიტრაჟის მიმართ რათა ამ სფეროში წარმოშობილი დავები არ განიხილებოდეს მხოლოდ სასამართლოში, რაც ნიშნავს დროში გაწეილ წამგებიან პროცესს.

- განვითარების ყველა ეტაპზე აქტუალურია შრომითი ბაზრის რეგულირება მით უმეტეს ჩვენი ქვეყნისათვის ამ პრობლემას სასიცოცხლო მნიშვნელობა აქვს. უნდა დაიხვეწოს შრომის

კანონმდებლობა და ჩაიდოს მასში ისეთი მუხლები, რომელიც უზრუნველყოფს ადამიანის კონსტიტუციური უფლებების დაცვას.

- უნდა მოხდეს გადასახადის განაკვეთების დიფერენციაციაცია რათა საშუალება მიეცეს საშუალო და მცირე ზომის საწარმოებს განვითარდნენ.

დისერტაციის ძირითადი შედეგები გამოქვეყნებულია შემდეგ პუბლიკაციებში:

1. საქართველოს მრეწველობის მდგომარეობა და პერსპექტივები. ჟურნალი „ტრანსპორტი და მანქანათმშენებლობა“ N1(23) 2012წ. გვ.94-99.

2. საქართველოს სამრეწველო ბიზნესის მარეგულირებელი სამართლებრივი აქტები და მისი სრულყოფის მიმართულებები. ჟურნალი „ტრანსპორტი და მანქანათმშენებლობა“ N 3(25)

3. საქართველოს მრეწველობა და მისი როლი თანამედროვე ეკონომიკაში. პროფესორ გიორგი პაპავას დაბადებიდან 90-ე წლისთავისადმი მიძღვნილი საერთაშორისო სამეცნიერო-პრაქტიკული კონფერენციის მასალების კრებული. 2013წ 28ივნისი.

4. მანქანათმშენებელი საწარმო საქართველოში არსებულ სამართლებრივ გარემოში. ჟურნალი „ტრანსპორტი და მანქანათმშენებლობა“ N1(29) 2014წ. გვ.130-134.

5. საქართველოს მრეწველობა და მსოფლიო სამრეწველო პოლიტიკა. ჟურნალი „ტრანსპორტი და მანქანათმშენებლობა“ N1(29) 2014წ. გვ. 56-61

6. საქართველოს სამრეწველო საწარმოების მდგომარეობა არსებულ სამართლებრივ გარემოში. სტუდენტთა 82- ე ღია საერთაშორისო სამეცნიერო კონფერენცია. 2014წ.

Abstract

Developing Georgia's industrial sector is of great importance for the economic growth of the country. Economics is part of our daily life; all of us participate in the economic life and contribute to its growth; and each household manages its economic processes. Liberalization and denationalization of the industrial sector led to loss of competitiveness of most industries. Due to lack of capital, the majority of Georgian enterprises remain ineffective and unprepared for economic transformation and competition in the global arena. The state needs to pay immediate attention to finding solutions to the existent problems. Among these problems are: unparalleled decrease of industrial production as a result of changes in the economic system; transformation of enterprises and severance of traditional ties; credit deficit, lack of capital of making new investments; a low level of revenues and increase of the unemployment rate. At now the economic situation in Georgia has significantly improved compared with prior years. As a result, industry sector indicators have increased. The year of 2011 witnessed increase of all industry sector indicators. According to the statistical data of the National Statistical Office (GeoStat) the turnover of the industry sector amounted to 6,540,7 mln GEL (increase by 18.1%) and the output amounted to 5,669,7 mln GEL (16,9%) in 2011.

The paper studies the legal aspects of the industry sectors or specific kinds of problems in the field such as : problems with industry standards on intellectual property rights , the role of the industrial sectors in the development of small and medium-sized businesses , and so on. A fundamental study of the Georgia

legislative framework regulating the industry 's problems and ways to solve these problems , such as the work has not been carried out . While the industry development trends , a fairly detailed study of the world and the economic literature , the development of each new stage as well as the work of all the many issues require a new way of analyzing new scientific knowledge . Since Georgia is changing every year , and economic growth was not so unattractive should be some measures taken by the state . Periodically carried out a series of reforms to improve the legal framework is not always crowned with the desired result, in many cases, instead of getting a positive influence in the reverse reaction. To put it lightly, not create the legal framework becomes a real study of the current state of the industry that prevents effective legal acts . Detained until the big economies in the developed industrial countries or their achievements and exemplary important for us to study in detail the present condition of our country after years of bitter and sweet experience, Non-renewable and renewable natural resource conditions, past and today order to determine the future of Georgian industry . It is important to properly choose the priority sectors for their perspective in order to direction by the state through legislative acts to stimulate and support the development . This process should not become endless experiments , as in recent years, a variety of laws abolishing the old and the new law will have on the baneful economy in this sector . The leading sectors of the world economy and highly developed countries now have a service sector economy . In developing countries , are now at the stage of industrialization. In these countries, the share of industry in gross domestic product to grow . The contrast between developed and developing countries is characterized first of all, the level of industrial development and industrial potential of the mountain . If this criterion to measure the current state of our state

is still a developing country is not even . As our country's industrial potential, the potential of a country to be able to rapidly develop the industry and become new industrial countries in our past industrial achievements in one place instead of going after what happened to the front of the industry and some of its real condition. This issue should be examined in order to determine the specific steps to be implemented by the state in order to revive the industry.

Development of industry sector shall be facilitated by the state through improving the legal framework. Georgia shall take into consideration the experience of developed industrial countries and ensure implementation of such industrial policy that will facilitate development of various industrial subsectors. Georgia shall identify priority directions and stimulate their development. All the above referred shall be carried out in compliance with the international norms and the legislation of Georgia.

The introduction of the research paper gives reasoning as to why the dissertation paper is topical and proves the urgency of the research topic setting out its goal, objectives, subject, and object. It also discusses the scientific novelty and practical significance of the research.

The second chapter discusses the current situation of Georgia's industry and the level of its development as well as the governing legislative framework, and the role and share of the industry sector in the economy of the country. This chapter examines the legal acts which govern the development of industries in Georgia covering incorrect formulations of some provisions thereof, or absence of some legal acts which create obstacles to the development of the industry sector.

discusses some general aspects of legal framework of the industry sector; the Tax Code of Georgia, and its effect on the

development of industries; as well as the civil laws and their impact on solving economic disputes in the industry sector. This chapter also covers the issues in developing the private arbitration proceedings of cases. The Tax Code of Georgia comprises of many ambiguous and unclear provisions, which, to say the least, confuse tax payers and thus different interpretations of law provisions often affect the entrepreneurs in Georgia. It is necessary that the tax burden be reduced and relations between the tax authority and industries be simplified.

The third chapter examines the experience of several developed countries and the industry sector policy these countries implemented at the development stage. The Economic and Social Development Strategy of Georgia presented by the Ministry of Finance of Georgia is also examined and its strengths and weaknesses are discussed. It also covers expected results of improving the business environment through employing legal mechanisms.